

Yasal Yedek Faiz Düzenlemeleri

Durum ve Öneri Dokümanı

1 İçindekiler

---

1 İçindekiler	2
2 Giriş	3
3 Özet	4
4 Yasal Yedek Faizin Tanımı ve Gerekliliği	5
5 Yurtdışı Yasal Yedek Faiz Düzenleme Taslakları	6
5.1 Amerika Birleşik Devletleri	6
5.2 Avrupa Birliği	7
5.3 Birleşik Krallık.....	8
6 Ekler	9
6.1 Kısaltmalar	9
6.2 Kaynaklar	9

2 Giriş

2021 yılından sonra, dünyada yaygın olarak kullanılan IBOR'ların (Interbank Offered Rate) yayımlanması kademeli olarak sonlandırılacak olup sözkonusu reformun bankalar, bankaların müşterileri ve hizmet sağlayıcıları nezdinde geniş çaplı etkileri olacaktır. Dünya genelinde \$400 trilyonu aşan IBOR sözleşmeleri (kredi ve türev) bulunduğu öngörülürken¹, bu sözleşmelerin neredeyse hiçbiri IBOR oranlarının tamamen sona erdirilmesi durumunu dikkate alarak veya tarafların öngöremeyeceği önemli finansal sonuçlar doğuracak değişikliklere uygun yedek faiz oranına ilişkin bir hükmü düzenleyecek şekilde hazırlanmamıştır. Özellikle vadesi 31 Aralık 2021 tarihinden sonra olan sözleşmeler, bu eksiklik nedeniyle belirsiz bir durum içerisindedir ve sözleşmelerdeki hesaplamaların önemli ölçüde değişecek olması, tarafların veya mahkemelerin çözmesi gereken karmaşık sorunlar yaratacaktır. Bu sebeple, faiz oranının sona ermesi halini düzenleyen uygun yedek faiz hükümlerinin sözleşmelerde yer alması önem arz etmektedir. Halihazırda yürürlükte bulunan sözleşmelerde, IBOR oranlarının kalıcı sona ermesi durumunda uygulanacak faiz oranı ağırlıklı olarak düzenlenmediği için bu sözleşmelerin müzakereler ile tadili gerekecektir. Ancak her sözleşmenin ayrı ayrı müzakere ve tadil edilmesi pratik olarak büyük zorluklara yol açacağı için, tadil edilemeyen sözleşmelerin tâbi olacağı faiz düzenlemesini kapsayan bir yasal yedek faiz hükmü de önem arz etmektedir. Birçok yargı alanında bu endişelerle ve geçişin kolaylaştırılması için hazırlanan mevzuat tasarıları mevcuttur.

Yurt dışı çalışmaların da dikkate alındığı bu doküman kapsamında ülkemizde yapılabilecek yasal yedek faiz hükmü çalışmalarına yönelik bir yol haritası çizilmesi planlanmıştır.

3 Özet

IBOR geçişinin uygun bir şekilde yürütülebilmesi için kritik önem arz eden yasal yedek faiz hükümleri bu dokümanda ele alınmıştır.

Geçiş sürecinde her sözleşme için uygulanabilir bir faiz oranı bulunması gereklidir. Bunun için her bir bankanın öncelikli olarak 2021 yılı sonrası vadeli sözleşme, ürün ve işlemlerini tespit etmesi ve bunlar için uygun görülecek alternatif bir faiz oranının uygulamaya alınması için aksiyon planı hazırlaması gerekir. Bu aksiyon planında “öncelikli sözleşmeler” ayrımının yapılabilmesi ve bankanın zaman ve kaynaklarının bu sözleşmelere önceliklendirilebilmesi diğer bir deyişle “öncelikli sözleşmeler” kapsamına girmeyen sözleşmeler için bir güvenlik ağının bulunması gereklidir. Bu yapının oluşturulabilmesi ve TRLIBOR’dan TLREF’e geçiş sürecinde gerekli yasal desteğin de sağlanması adına Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık’ta taslak aşamasında bulunan mevzuatlar incelenmiştir.

4 Yasal Yedek Faizin Tanımı ve Gerekliliği

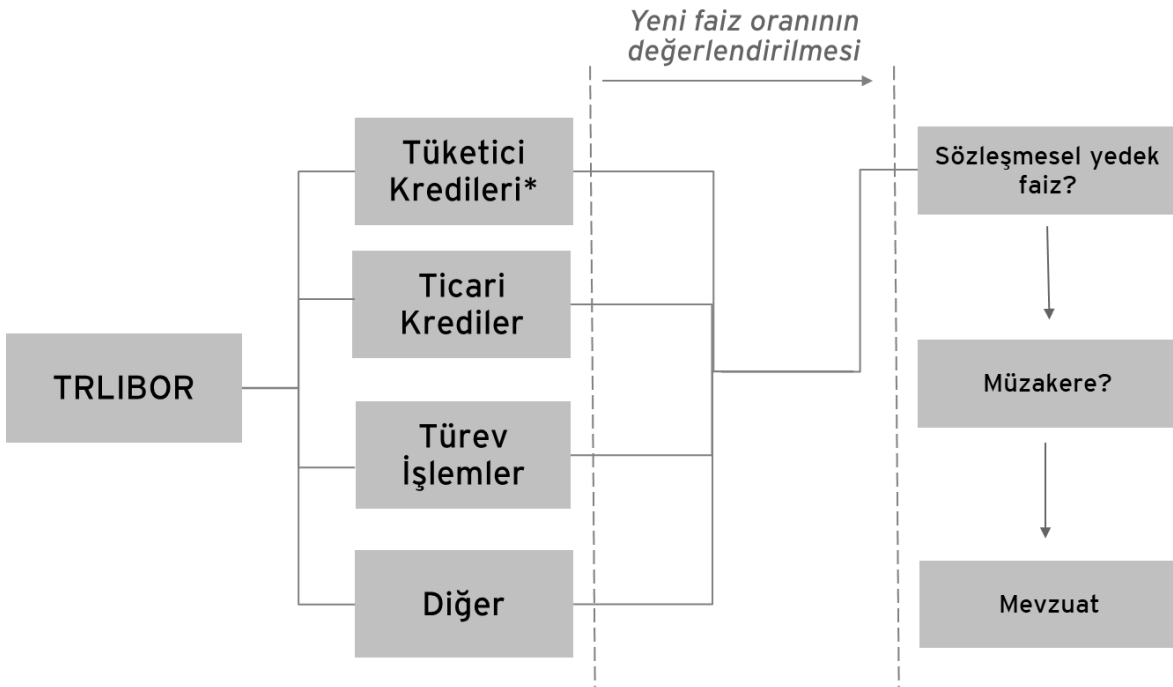
Yedek faiz oranı, bir sözleşme, ürün veya işleme uygulanması kararlaştırılan faiz oranının uygulanamaması halinde uygulanacak ikincil oranı (fallback) ifade eder. Bir sözleşme, ürün veya işlemde yer alan yedek faiz hükmü ise bu oranın ne zaman ve nasıl uygulanacağını düzenleyen maddedir. Halihazırda mevcut olan ve TRLIBOR oranlarını kullanan sözleşmeler, ilgili TRLIBOR oranının kalıcı sona ermesi ihtimalinde uygulanacak faiz oranını düzenlememiş veya pratik olarak uygulanması zor hükümler, belirsiz ifadelerle yapılan tespitler içeriyor olabilir.

Bu sözleşme, ürün ve işlemler için öncelik, müzakereler ile tarafların baştaki iradesine en uygun oranın belirlenerek sözleşme, ürün ve işleme yeni bir yedek faiz hükmü eklenmesidir. Ancak geçişin en büyük aktörleri olan bankaların, bütün sözleşmeleri için sözleşmesel yedek faiz ve müzakere yöntemlerini dikkate alması oldukça büyük bir zaman ve kaynak kaybına yol açacaktır.

Öte yandan bazı sözleşme, ürün ve işlemlerde karşı taraflara ulaşılamayabilir veya bu dokümanların sayısı nedeniyle, TRLIBOR geçişinin tamamlanması hedeflenen tarihe kadar her bir sözleşme, ürün ve işlemin karşı taraflarıyla müzakere yürütülmesi ve anlaşmaya varılması pratik olarak mümkün olmayabilir. Bu noktada, birçok sözleşme, ürün ve işlemin geçerli bir faiz oranından yoksun kalma tehlikesi mevcuttur.

Yasal yedek faiz, bu tür bir tehlikeye karşı güvenlik ağı oluşturmak adına birçok ülkede görüşülen ve mevzuat taslaklarına konu olan bir kavramdır.

Yasal yedek faizin oluşturacağı güvenlik ağı sayesinde bankalar, TRLIBOR geçişi müzakerelerinde ayıracakları zaman ve diğer kaynakları en önemli sözleşme, ürün ve işlemlerine ayırma fırsatı bulacaktır. Bu zeminin oluşturulabilmesi adına, bankalardan mevzuata dair birtakım görüşler talep edilmekte olup, bu kapsamdaki sorular "6.2 Görüş Talebi" eki altında sunulmaktadır.

*Tablo globalde IBOR geçişinden etkilenecek sözleşme türlerini ifade etmek amacıyla hazırlanmış olup yerel mevzuat ve piyasa uygulamaları uyarınca hali hazırda TRLIBOR tüketici kredileri için uygulanmamaktadır.

5 Yurtdışı Yasal Yedek Faiz Düzenleme Taslakları

İşbu dokümanda, örnek mevzuat taslakları olarak Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere dikkate alınmıştır.

5.1 Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde dikkate alınan taslak düzenleme, New York Eyaleti için hazırlanan ve Uniform Commercial Code'da tadil yapılmasını amaçlayan bir düzenleme olup Uniform Commercial Code, federal bir kanun olmasa da elli (50) eyalet tarafından kabul edilmiştir.ⁱⁱ

Teklif edilen kanun taslağı New York hukukunun uygulanacak hukuk olarak seçildiği hallerde ortaya çıkabilecek konularla ilgili olarak masraflı ve zaman alabilecek dava sürecini azaltmak üzere hukuki belirliliği sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda temel olarak aşağıdaki hususların çözümlenmesi hedeflenmiştir:

- Bir sözleşme tarafının, LIBOR'un (London Inter-bank Offered Rate) yayınlanmasının durmasını veya kanunun önerdiği yedek faiz hükmünün (benchmark replacement) uygulanmasını ileri sürerek ilgili sözleşmeden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyi reddetmesi veya sözleşmenin ihlali beyanı yapmasını engellemek;
- Önerilen yedek faiz hükmünün (benchmark replacement) LIBOR'a ticari olarak makul bir ikame ve eşdeğer olduğunu tespit etmek; ve
- Önerilen benchmark faizi oranı değişiminin kullanımına karşı dava açılmaması adına güvenli bir liman sağlamak.

Teklif edilen mevzuat ile, yedek faiz hükmü bulunmayan veya yedek faiz olarak LIBOR oranını kullanan sözleşmelerde, tavsiye edilen ikame faizin kullanılmasının zorunlu tutulması ile yukarıdaki amaçlara ulaşılması hedeflenmektedir. Yedek faiz hükmünün takdir yetkisi içermesi durumunda, teklif edilen mevzuatta yer alan "güvenli liman" ile tavsiye edilen ikame faizin kullanılmasına teşvik amaçlanmaktadır. Ancak teklif edilen mevzuat, LIBOR dışında bir ikame faiz oranını kullanan bir yedek faiz hükmünü içeren mevcut sözleşmeleri etkilemeyecektir.

Teklif edilen mevzuat, kısmen 1998'de kabul edilen ve bazı para birimlerinin Euro ile değişmesi öncesinde kabul edilen New York Eyaleti mevzuatı üzerinden hazırlanmıştır. ARRC, bir toplantısında New York dışındaki eyaletlerde de yasaların yapılması gerekliliğini ve hatta federal yasanın da değerlendirilebileceğini belirtmiştir.ⁱⁱⁱ Bu şekilde farklı eyaletlerde farklı yasalar söz konusu olsa da bunların birbirini dışlar mahiyette olmayacağı ve en önemli konunun, mevcut sözleşmelerin (legacy contracts) ele alınması olduğu da vurgulanmıştır. Yine aynı toplantıda farklı yargı alanlarının yasalarına tâbi sözleşmeler için de ayrıca yasal düzenlemelerin getirilebileceği de değerlendirilmiştir. Bu düzenleme dört maddeden oluşmakta olup madde başlıkları "Tanımlar", "LIBOR'un Sona Ermesinin Sözleşmeler Üzerindeki Etkisi", "Sözleşmelerin Devamlılığı ve Güvenli Liman" ve "Düzenlemenin Bütünlüğü" şeklindedir.

"Tanımlar" maddesinde LIBOR, Amerikan Doları LIBOR oranı olarak tanımlanmış ve "LIBOR'un sona ermesi" diğer bir ifade ile tetikleyici olay da aşağıdakilerden herhangi birisinin gerçekleşmesi olarak tanımlanmıştır:

- (i) LIBOR yöneticisinin oranı yayınlamayı kesin veya süresiz olarak durdurduğunu veya durduracağını açıklaması ve oranın başka bir kurum tarafından devam ettirilmeyecek olması,
- (ii) LIBOR yöneticisi üzerinde idari yetkisi bulunan kurum, Amerika Federal Rezerv Sistemi, LIBOR yöneticisi üzerinde tasfiye yetkisi bulunan bir görevli, LIBOR yöneticisi üzerinde karar yetkisi bulunan merci veya benzer şekilde karar veya tasfiye yetkisi bulunan bir mahkeme veya kurumun, LIBOR'u yayınlamayı kesin veya süresiz olarak durdurduğunu veya durduracağını açıklaması ve oranın başka bir kurum tarafından devam ettirilmeyecek olması,

IBOR Dönüşümü

- (iii) Federal Rezerv Kurulu, New York Federal Rezerv Bankası veya Alternatif Faiz Oranları Komitesi (ARRC) tarafından belirlenmiş olan sözleşme, senet veya enstrüman için, LIBOR yöneticisinin tâbi olduğu gözetleyici kurumun (FCA), LIBOR'un gösterge mahiyetinde olmadığına dair bir kamuoyu duyurusu veya bilgi paylaşımında bulunması.

Bu olaylara istinaden, LIBOR'un ikame edileceği tarihler de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- (i) Birinci ve ikinci sona erme durumlarında, yapılan açıklamanın tarihi ve oranın yayınlanmasının durdurulduğu tarihten hangisi daha sonraysa, o tarihte ikame faiz yürürlüğe girecektir.
- (ii) Üçüncü sona erme durumunda, ilgili sözleşme senet veya enstrümanda daha geç bir tarihi öngören bir yedek faiz hükmü bulunmadığı müddetçe, kamuoyu duyurusunun veya bilgi paylaşımının yapıldığı tarihte ikame faiz yürürlüğe girecektir.

Mevzuattaki bir diğer önemli tanım ise "önerilen ikame faiz oranı" tanımıdır. Buna göre önerilen ikame faiz oranı, Federal Rezerv Kurulu, New York Federal Rezerv Bankası veya Alternatif Faiz Oranları Komitesi (ARRC) tarafından önerilen faiz oranına, yine bu kurumlardan biri tarafından önerilen marj (spread) ayarlaması ve diğer uyumlu değişikliklerin uygulanmasıyla tespit edilecek orandır.

"LIBOR'un Sona Ermesinin Sözleşmeler Üzerindeki Etkisi" maddesine göre, LIBOR'un sona ermesi üzerine önerilen ikame faiz oranı, LIBOR'un ikame edileceği tarihte aşağıdaki sözleşmeler için yürürlüğe girecektir:

- (i) LIBOR oranını kullanan ve yedek faiz hükmü içermeyen sözleşmeler,
- (ii) Yedek faiz hükmü LIBOR oranını kullanan sözleşmeler.

"Sözleşmelerin devamlılığı ve güvenli liman" maddesine göre, ikame faiz oranı ticari olarak makul sayılacak ve bu oranın uygulanması nedeniyle taraflar sözleşmeye aykırılık iddiasında bulunamayacaktır.

"Düzenlemenin Bütünlüğü" maddesine göre, taslak kanunun herhangi bir maddesi veya kısmı, yetkili bir yargı merci tarafından geçersiz görünür veya iptal edilirse, düzenlemenin geri kalanı bu geçersizlikten veya iptalden etkilenmeyecektir.

Düzenleme 28 Ekim 2020'de parlamentoda senatoya sunulmuş ve komiteye sevk edilmiştir^{iv}.

5.2 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği'nde yapılan çalışmalar uyarınca, halihazırda yürürlükte bulunan Gösterge Yönetmeliği'nin (Benchmark Regulation (EU) 2016/1011, BMR) tadil edilmesini amaçlamaktadır. Söz konusu çalışmalar kapsamında hazırlanan taslak ile yalnızca IBOR oranlarının sona ermesi hali ele alınmamış, yayınlaması durabilecek tüm faiz oranları için bir yol haritası çizilmesi hedeflenmiştir.

Bu düzenleme ile Avrupa Komisyonu'na yasal yedek faizin belirlenmesiyle ilgili birtakım yetkiler verilmesi planlanmaktadır.

Düzenlemede, herhangi bir faiz oranının sona erdiği an (tetikleyici olay) olarak aşağıdakilerden birisinin gerçekleşmesi aranmaktadır:

- (i) Faiz oranını açıklayan kurumun tâbi/bağlı olduğu düzenleyici kurum tarafından, faiz oranının gösterge mahiyetinin, düzenlemenin 23. maddesinde yer alan yetkilerin kullanılmasıyla yeniden kazanılamayacak şekilde bozulduğunun açıklanması,
- (ii) LIBOR yöneticisinin oranı yayınlamayı kesin veya süresiz olarak durdurduğunu veya durduracağını açıklaması ve oranın başka bir kurum tarafından devam ettirilmeyecek olması,

IBOR Dönüşümü

- (iii) LIBOR yöneticisi üzerinde idari yetkisi bulunan kurum veya LIBOR yöneticisi üzerinde tasfiye yetkisi bulunan bir görevlinin LIBOR'u yayınlamayı kesin veya süresiz olarak durdurduğunu veya durduracağını açıklaması ve oranın başka bir kurum tarafından devam ettirilmeyecek olması.

Bu durumda uygulanacak faiz oranının belirlenmesi için düzenleme ile Avrupa Komisyonu'na yetki verilmesi tasarlanmıştır. Tespit edilecek faiz oranı, "denetlenen kuruluş" (supervised entity^v) ifadesiyle tanımlanan bankalar, kredi kuruluşları, ve diğer finansal kuruluşların sözleşmeleri için uygulanacaktır.

Belirlenecek ikame faiz oranı, aşağıdaki sözleşmeler için zorunlu uygulama alanı bulacaktır:

- (i) Herhangi bir yedek faiz hükmü içermeyen sözleşmeler,
- (ii) Sona ermesi halinde Avrupa Birliği içerisindeki finansal pazarın işleyişinde aksamaya sebebiyet verebilecek faiz oranlarını kullanan ve yalnızca bu oranın geçici bir süre yayınlanmaması durumu için yedek faiz hükmü içeren sözleşmeler,
- (iii) İkinci maddede tanımlanan faiz oranlarını yedek faiz oranı olarak kullanan sözleşmeler.

Bu zorunlu uygulama alanı, tarafların çift taraflı müzakereleriyle farklı bir yedek faiz veya ikame faiz maddesi üzerinde anlaşmaya varmasına engel olacak mahiyette değildir.

Bunlara ek olarak mevzuatın tercihi olarak uygulama alanı bulacağı durumlar da mevcuttur. Taraflara yedek faiz hakkında seçim hakkı veren sözleşmeler ve "denetlenen kuruluş" mahiyetindeki şirketlerin taraf olmadığı sözleşmeler, isteğe bağlı olarak düzenleme kapsamında belirlenecek ikame faize tâbi olabilecektir.

Düzenleme hakkında 30 Kasım 2020 tarihinde yapılan duyuruya göre Avrupa Parlamentosu ve Konsey anlaşmaya varmıştır^{vi}.

5.3 Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta yapılan düzenleme, Avrupa Birliği üyeliği döneminde iç hukuka aktarılan BMR'in tadil edilmesini amaçlamaktadır. Düzenleme, "Financial Services Bill" adını taşımakta olup birçok konuyu ihtiva etmektedir. IBOR geçişini ilgilendiren maddeler, bir faiz oranının gösterge mahiyetini kaybedip kaybetmediğinin veya bu mahiyetin risk altında olup olmadığının değerlendirilmesi konusunda FCA'e (Financial Conduct Authority) yetki vermektedir.

Düzenleme ile BMR'in 21. maddesine, IBOR geçiş sürecinin kolaylaştırılabilmesi adına 21A, 22A, 22B, 23A, 23B, 23C ve 23D fıkraları eklenmiştir.

Yapılan eklemeler ile FCA, bir faiz oranının, temsil etmesi gereken pazar ve ekonomik gerçekliği ölçüp ölçmediğini değerlendirme yetkisini kazanmaktadır. Bu ölçüm ise, yine düzenlemede yer alan diğer maddelerde tanımlanan "gösterge mahiyetinin kaybolması" ve "gösterge mahiyetinin risk altında olması" tanımlarına göre yapılacaktır. Bu ölçümler, ilgili faiz oranının temsil etmesi gereken pazar ve ekonomik gerçekliği temsil edip etmediğine bakılarak yapılacaktır.

Bir faiz oranının gösterge mahiyetinin kaybolduğu veya gösterge mahiyetinin risk altında olduğunu tespit eden FCA'in, bu düzenleme tahtında "denetlenen kuruluşların" (supervised entity), yani banka, kredi kurumları ve diğer finansal kuruluşların bu faiz oranlarını kullanmalarını yasaklama yetkisi bulunmaktadır.

FCA, bu kararlara ek olarak, ikame faiz oranı belirleme konusunda da yetkili kılınmıştır. Bununla birlikte FCA'in ilgili faiz oranının hesaplanması metodolojisini değiştirmesiyle veya diğer önlemlerle, ilgili faiz oranına yeniden gösterge mahiyetini kazandırması da mümkündür.

Düzenlemeye parlamentoya sunulmuş olup, işbu raporun yazıldığı tarih itibarıyla Lordlar Kamarası'nda görüşülmektedir.^{vii}

6 Ekler

6.1 Kısaltmalar

BMR	Benchmark Regulation (EU) 2016/1011
FCA	Financial Conduct Authority
IBOR	Interbank Offered Rate
LIBOR	London Interbank Offered Rate

6.2 Kaynaklar

ⁱ Andreas Schrimpf, Vladyslav Sushko, "Beyond LIBOR: a primer on the new reference rates," BIS Üç Aylık Değerlendirmeleri, Mart 2019.

ⁱⁱ https://www.law.cornell.edu/wex/table_ucc

ⁱⁱⁱ <https://www.newyorkfed.org/medialibrary/microsites/arcc/files/2020/October-21-ARRC-Meeting-Minutes.pdf>

^{iv} <https://www.nysenate.gov/legislation/bills/2019/s9070>

^v 1 Ocak 2020 tarihi itibarıyla yayınlanan denetlenen kuruluş listesi için bkz. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.listofsupervisedentities202002.en.pdf>

^{vi} https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_2270

^{vii} <https://services.parliament.uk/bills/2019-21/financialservices.html>

Yasal Uyarı

Resmi mercilerin yönlendirme ve talimatlarıyla oluşturulan TBB Ulusal Çalışma Grubu ("UÇG") ve alt çalışma gruplarının toplantıları sonucunda, TBB'ye ve UÇG'na danışmanlık hizmeti veren bağımsız firma tarafından, herhangi bir yönlendirme, öneri ve taahhüt içermeksizin, sadece üye bankalarımıza ve kamuoyuna, UÇG'nun konu hakkındaki faaliyetlerine ilişkin genel nitelikte bilgiler verilmesi ve bunların gerektiğinde resmi mercilerle paylaşılması amacıyla hazırlanmış olan sunumlardaki bilgi ve açıklamalar, konunun tamamını içermediği gibi, içerdikleri konularla ilgili danışmanlık veya tavsiye amacı da taşımamaktadır. Sunumlar sadece bilgilendirme amaçlı olarak yayınlanmakta olup, içeriklerine dair Birliğimizin ve danışmanlık hizmeti veren firmanın hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Birliğimizce, sunumlar içeriğindeki konulara ilişkin genel ya da özel nitelikte herhangi bir görüş beyan edilmemektedir. Sunumlarda yer alan bilgi ve açıklamalar Birliğimizin resmi görüşünü veya bu konularda alınmış ya da alınabilecek bir kararını yansıtmamaktadır. Yürürlükte olan rekabet hukuku kuralları çerçevesinde bütün teşebbüslerin ticari strateji ve kararlarını bağımsız bir şekilde belirlemeleri gerekmektedir. Sunumlarda yer alan hiçbir husus, bahse konu düzenlemelere aykırı şekilde yorumlanamaz. Birliğimizin bu metinlerde yer alan bilgileri güncelleme veya düzeltme yükümlülüğü bulunmamaktadır.